

Erik Gant

Om det gådefulde og diabolske i dansk grønlandspolitik

Psykoanalyse, eller lad os sige Freuds metapsykologi, hans bestræbelser på at skabe teoretiske fundament – eller bassiner – for psykoanalysens tendens til at flyde udover sit egentlige område, at gennembløde dens tilliggende områder, i første omgang fra det individual- til det massepsykologiske område – det er sikkert psykoanalysen selv, der fra første færd har fremturet i den øvelse, der på engelsk kaldes at hælde barnet ud med badevandet: Intet er os sikrere, skriver Freud end vores følelse af vores eget selv, Jeg-følelsen; men denne følelse er *Trug*, nærmere bestemt altså selvbedrag. For: Jeg'ets forestilling om sig selv som selvstændigt, unitært, klart adskilt fra alt andet, er blot *Anschein*, ren *Fassade* for *das Es*, en gevækst, en skorpe på *ein unbewusst seeliches Wesen*.¹, uklart adskilt fra dette ubevidste væsen til den ene side, og i grunden også til den anden side, i forhold til yderverdenen, objekt-verdenen, denne effekt af Jeg'et, en effekt af en effekt.

Jeg'et afsløres som en bedragerisk selvfølelse og selvbevidsthed,

¹ Jf Sigmund Freud, *Das Unbehagen in der Kultur*, Gesammelte Werke, bd. 14, 5. oplag, S. Fischer Verlag, Stuttgart 1972 (London 1948), s. 423.

afsløres som dét, det er: ikke noget i sig selv. “Es ist eine Umkehrung der Situation, wie so häufig”.² Man kan finde citater af denne type, det overbærende suk, overalt i hans samlede værker. Vi kan roligt generalisere: i stedet for *ofte* kan vi sige, at det *altid*, eller *altid allerede*, drejer sig om omvendinger og om forskydninger – *Verschiebung*, *Entstellung* – hos Freud, som altså på denne måde den dekonstruktive tænkning har kunnet tage til sig, og hvorfra hans generaliserede og overstregede indsigter er sat videre over i postkoloniale formationer. Gayatri Chakravorty Spivak har diskuteret muligheden for, indenfor en sådan formation, at operere med subalterne bevidstheder, at opsøge og fremhæve vidnesbyrd om *rebel consciousness* på spil i den koloniale tekst. Også i det subalterne subjekts tilfælde, anfører Spivak, har vi at gøre med en effekt af en effekt, og en forveksling af årsag og virkning. Og dog, fortsætter hun, gentagelser af denne type forvekslinger inden for rammerne af *Subaltern Studies* kan forsvares, for så vidt de ikke bare gentager, men også bearbejder og optræver dens effektivitet, netop fordi der er tale om *a strategic use of positivist essentialism in a scrupulously visible political interest*.³

Mere eksplicite referencer til Freud finder man hos Homi K. Bhabha, f.eks. i dennes diskussion af den racistiske stereotype, anført netop i bestemt form for at ubestemmeliggøre den, for efter Jacques Derridas eksempel at sætte den *sous rature*, at problematisere den som både repræsentation og *misrepræsentation*, som repræsentation fikseret på antagne forskelle mellem givne, som det hedder, realiteter, givne identiteter, og som altså – som det kan iagttages i den offentlige meningsdannelse forhandling af det multikulturelle – fikserer, retarderer og forsimples *the play of difference*, den derrideanske *differance*, i de psykiske og sociale relationers betyden.⁴ Eller

² Ibid, s. 489.

³ Ranajit Guha og Gayatri Chakravorty Spivak (red), *Selected Subaltern Studies*, Oxford University Press, Oxford 1988, s. 13.

⁴ Jf Homi K. Bhabha, *The Location of Culture*, Routledge, London 1995, s. 75.

man kan nævne hans diskussion af begrebet imitation, *mimicry*, i relation til betydnings- og følelsesmæssig ambivalens, hvor han insisterer på den nævnte psykologiske og sociale betydens karakter af ustandselig forskelsproduktion, karakter af parodiering, duplicitet og trussel, sådan som det i følge Bhabha må være i en diskurs, der som den koloniale er optaget af at tilegne sig – *appropriate* – det upassende – *inappropriate*, eller *not quite/not white*,⁵ som det hedder.

At anskue psykoanalysen som en del af en kulturpessimistisk bølge indebærer en skelnen mellem forskellige grader af pessimisme, der hos Freud sikkert igen kan relateres til forskellige grader af tvang. Freud skelner således mellem på den ene side en tvangskarakter ved religiøse fænomener, sjælegods, *die Massen in ihren Bann zwingen kann*, som tryllebinder hele masser, når det vender tilbage fra en gæringstid i folkedybet; men på den anden side har de religiøse traditioner opnået *das Privileg der Befreiung vom Zwang des logischen Denkens*.⁶ Freud forbliver på den sidstnævnte side, forbliver tvunget af logiske argumenter, rationelle overvejelser, bevidste tankegange, forbliver i den udtrykkelighed og formaliserbarhed, som er hans samlede værk, forbliver i et langt forsøg på at realisere en forestilling om bevidstheden som en skorpedannelse, der flyder på noget gådefuldt, et Jeg, der via noget førbevidst flyder over i et ocean af ubevidsthed. Han forbliver en – med tiden mere og mere mistrøstig – fremskridtets mand, der klart fornemmer, at vi ser ting i et dobbelt perspektiv, rettet mod snart det menneskelige fremskridt, snart mod en bevægelse af automatisk eller tvangsmæssig karakter, der går ligeså meget tilbage som frem, dét altså som han betegner *Wiederkehr* og *Wiederholung*.

Vi skelner mellem to sider af et spaltet perspektiv, to sider, der

⁵ Jf *ibid*, s. 86.

⁶ Sigmund Freud, *Der Mann Moses und die monotheistische Religion*, Gesammelte Werke, bd. 16, [5. oplag], S. Fischer Verlag, Stuttgart 1978 (London 1950), s. 208-209.

på samme tid supplerer og modsiger hinanden: det fortrængte vender tilbage både som *Agieren*, som symptom, og som *Erinnerung*, kort sagt som diagnose; de optræder ved siden af hinanden, erindrungen udstikker vejen mod helbredelse, idet symptomet gennem undergørende erkendelse indses at være en fordrejet genspejling af det i sin tid fortrængte ubærlige. Men samtidig må vi skelne mellem på den ene side dét, som er uden for terapeutisk rækkevidde, det fordømte, og på den anden side det erkendelige, det analysable – disse to sider korrelerer med Freuds perspektiv dels på det menneskelige – teknologiske eller kulturhistoriske – fremskridt, dels på hans mere og mere pessimistiske syn på vores store åbenlyse illusioner, vores religiøsitet, vores håbløse barnlighed.

I

Man bliver påmindet om denne skelnen mellem symptom og diagnose, mellem erindren og ageren, overalt i den dansk-grønlandske kolonihistorie, i den del af den danske koloniale tekst, der som den eneste er blevet fulgt til dørs, er blevet fortalt til ende, afrundet, hvor alle andre dele former sig som fragmenter – uafsluttede, opgivne, tabte, frasolgte. Efter 2. verdenskrigs afslutning søgte den lille, selv nys befriede nation ivrigt op i FN-sporet, der ledte den mod en afvikling af den kolonialistiske verdensorden. Afviklingen havde været indvarslet i et sted mellem et halvt og et helt århundrede, nemlig, tror jeg, i og med at den naturhistoriske og -videnskabelige opdagelses tidsalder var flydt ud i den kulturalistiske genopdagelses tidsalder. Den ny tid var organiseret af en pulserende bevægelse, kan man sige, som intet er uden sin gentagelse, og som ledte frem til et punkt, hvor den strukturalistiske tænknings afskrivelse af objektet – til fordel for dets relationer til alt mulig andet – slår om i samme tænknings bestræbelser på at genvinde, genindsætte, genbesætte – at gentlegne sig en ting at forske i, nemlig den enestående kulturelle struktur, f.eks. Grønlands. Jeg kender ikke til andre måder at redegøre for territoriets skæbne i det foregående århundrede,

den skæbne, altså, at blive genopdaget gang på gang, på baggrund af et væld af skriftlige kilder at blive opdaget i sandhed, i sin hidtil ubeskrevne, uhørte, singulære væren.

En tænkning, der i forhold hertil vil positionere sig selv som *posterior*, må altså gøre opmærksom på det strukturalistiske systems oscilleren mellem at bortskaffe og genbesætte objektet. Men den post-struktura-kolonialistiske tænkning må også være opmærksom på sin egen komplicitet, sin egen besmittethed, sin egen gentagelse af det afskrivende og genbesættende, reapproprierende ritual, sin genindskreven sig i den dobbelte gentagelsestvang: det benigne tilfælde, det analysable, der fordufter idet det bringes til bevidsthed, men som også er god tvang, fordi den er identifikatorisk, altså *gør* os til dét, vi *er*; og det fordømte tilfælde, det agerende, symptomet, der kun går væk for at komme igen, og som Freud knytter til en gådefuld dødsdrift, *ananke*, en drift mod udligning af enhver besættelse, enhver spænding. Den posteriore tænkning er kompliceret, er i ledtog med dette diabolske system, følger det i dets evindelige bevægelse mellem momenter af jubel og af desperation.

Og fordi den ikke mestrer, men indoptages i denne bevægelse, synes også den postkolonialistiske tænkning dømt til at agere, til at genopføre et koloniale spektakel for fuld musik, så vi endelig/endnu en gang, med åbne øre, kan høre det til ende. Det seneste eksempel, jeg kender til og nysgerrigt har fulgt, et projekt benævnt *Rethinking Nordic Colonialism*. Jeg agerer, objektiverer, er medskyldig, så lad mig først anføre, hvordan dette projekt på en aldeles udmærket måde gør opmærksom på en nordisk, personalunionistisk, dimension, der bremser mig i min faren ud ad en excentrisk og chauvinistisk, dansk-grønlandsk tangent. Jeg føler mig også på alle måder anfægtet af dette projekt, herunder ikke mindst dets bestræbelse på at klargøre "en forbindelse mellem fortidens kolonialisme og de nordiske landes nuværende problemer med intolerance,

fremmedangst og nationalisme”.⁷ Der løber givetvis en ny eller genbesat akse dér, mellem Thule og Eden, Arktis og Helmand.

Denne linie mellem den kolde krigs isørken og den rygende krig mod terror blev trukket op i den danske offentlighed i forbindelse med DR1’s visning af en dokumentar om den amerikanske efterretningstjeneste CIA’s fordækte *extraordinary renditions*, en form for biopolitisk *outsourcing*, kan man sige, hvor formodede fjendtlige kombattanter og terrormistænkte individer af anden etnisk oprindelse end vestlig fragtes til lande som Afghanistan, Marokko og Syrien, hvor de nærmest omkostningsfrit kan udsættes for tortur⁸. På det parlamentariske plan kunne man i dagene efter udsendelsens visning se og høre regeringen benægte alt, mens en agiteret opposition krævede uvildige undersøgelser og øget kontrol af de såkaldte privatflys overflyvning af dansk lufrum. Oppositionen ville ikke mindst sige de to grønlandske medlemmer af Folketinget, bakket op af hjemmestyre-politikkerne hjemme i Grønland, i følge hvilke der var dømt misbrug og kolonialisme. Denne vinkel blev bakket op af avisen Information, i hvilken det i dagene efter *rendition*-udsendelsen flere gange blev fremhævet, at Danmark, i modsætning til andre tidligere kolonimagter, mangler at gøre op med sin koloniale fortid, og at netop manglen på et postkoloniale opgør er med til at fastholde det kolonialistiske forhold mellem Danmark og Grønland. Det er altså præcist tesen bag Kuratorisk Aktions *Rethinking*

⁷ Citeret fra en pressemeddelelse af december 2007 i anledning af distributionen af 3.000 gratis kopier af multimedie DVD’en *Rethinking Nordic Colonialism* til en lang række biblioteker og uddannelsesinstitutioner i den nordiske region. Distributionen sker med støtte fra Nordisk Ministerråd og det nu lukkede NIFCA, Nordisk Institut for Samtidskunst, og udgør en genåbning af det afsluttede projekt: “DVD’en er et nyt, revideret oplag af den dokumentations DVD, som ledsagede udstillingsprojektet *Rethinking Nordic Colonialism: A Postcolonial Exhibition Project in Five Acts* kurateret af Kuratorisk Aktion [Frederikke Hansen & Tone Olaf Nielsen] for NIFCA i 2006.”

⁸ *CIA’s danske forbindelse*, DR1 Dokumentaren, tilr. Jacob Adrian Mikkelsen, Mette Aaby og Kristoffer Voigt Rasmussen, DR, 2008.

projekt, der føres frem, og det sker da også med eksplicit henvisning til Kuratorisk Aktion. I artiklen 'Da grønlanderne kom ned fra indlandsisen' citeres en af de to kuratoriske aktivister, Tone Olaf Nielsen, for at kalde vores koloniale fortid "en velbevaret hemmelighed".⁹ Synspunktet er altså, at nationen i overvejende grad forholder sig kolonialistisk til visse betændte dele af sin fortid og nutid, det vil altså sige uafvidende, glemmende og benægtende.

At vide, at huske, at bekræfte. Denne ompostering, denne overvindelse af det hemmeligheds- og gådefulde, denne sætten sig over i det bevidste – dette ønskelige fremskridt, som endnu står tilbage, som hver gang suspenderes, dette skridt bærer altså jubel i sig såvel som smerte. Jubel, fordi det indvarsler den oplagte, den udløsende ting at gøre for højrebenet. Smerte, fordi virkeligheden, der var, endnu gør ondt. Det post-struktura-kolonialistiske jubelår glitrer forude med sin finale afrunding af kolonihistorien. Fra post-struktura-kolonialismen er der med andre ord intet andet at gøre end at søge tilbage i bastarderingens og besmittelsens spor. Et ubestemmeligt skridt, som ikke rigtigt er hverken frem eller tilbage, et nul- og et post-trin der suppleres af et re-trin.

En tænkning altså, der vil forstå sig selv posterior, et fænomenalt udkast til omgåelse af al egentlighed og objektivisme – en tænkning der insisterer på den strukturalistiske relativisering, som altså ser sig som en slags radikal strukturalisme, som insisterer på en fortsat problematisering af spørgsmålet om agens og passion, liden, agoni, insisterer på en fortsat udskydelse af objektets genindsættelse, genindsættelsen af det symmetriske forhold mellem subjekt og objekt, genindsættelsen af sådan noget som en strukturalt organiseret genstand – en sådan tænkning vil være besmittet. Post-struktura-kolonialisme kan ikke være ubesmittet, for så vidt den forholder sig til strukturalismens og kolonialismens *Vorwurf* og *suje*t, hjælpeløst diagnosticerende fortidens og sine egne forsyndelser.

⁹ Marie Louise Sjølle, *Information*, 2.-3. februar 2008.

Derfor, fordi postkolonialismen må søge at mestre den koloniale tekst, fordi den følger efter denne tekst, følger den i dens forstummen og dens genopbrusen, i forglemmelsen og genopdagelsen af kolonien, fordi den altså følger, sygner hen og blusser op i forhold til en anden puls – derfor er det, tror jeg, at den postkolonialistiske tænkning i DK snart synes påkrævet, snart *perhaps not so much*, snart gisper efter at vinde ind, snart lægger sig ned igen.

II

Diabolsk: Saatan, tiaavulu, toornaarsuk! Dette kraftudtryk – to forvanskede ukristeligheder og en autokton afgud oveni købet – var noget af det første vi lærte, og mange af os drev det ikke så forfærdelig meget videre udi modersmålsundervisningen, inden vi låste vore små tunger fast til magtens sprog, rigsdansk, som vi kaldte det, et sprog der aldrig klynkede, og hvor der aldrig var noget at komme efter. Det var som at vælge side til fordel for det eksklusive, at vælge det sprog, der udelukker, der vælger det andet sprog fra, og forstår sig som sand og udelt, som sandhedens medium – det oplagte, det rigtige valg. Alternativet var det inklusive, at vælge dansk til, når man altså var født ind i og vokset op i et grønlandssproget hjem. Den sidste af disse obligatoriske valgmuligheder, som vi kan kalde dem, ledte til den ene eller anden variant af dobbelt- eller halv-sproglighed, ledte altså til en nederdrægtighed, som vi nu til dags, coachede af regeringen og dens støtteparti, nødes til at opfatte som tvetungethed, dette at tale med spaltet tunge, som, forstår man, især præger folk med islamisk kulturbaggrund, folk, hvis næse stikker for langt frem.¹⁰ De racistiske under- og overtoner klinger lystigt i

¹⁰ Dagen efter Krystalnatten i Tyskland 9. november 1938 skrev Jyllandsposten: 'Jøderne har stukket næsen for langt frem', jf. Carsten Juhl, *Globalæstetik. Verdensfølelsen og det kosmopolitiske perspektiv* (Billedkunstskolernes Forlag, København, 2007), s. 133. Juhl detekterer en særlig dansk form for skadefryd i Jyllandspostens dækning af nazisternes jødeforfølgelse, en skadefryd, der går

den aktuelle danske offentlighed med dens koblinger mellem noget, man er eller angiveligt har – fremstikkende næse, kløvet tunge –, og noget man følgelig er disponeret for – lyve, bedrage, forstyrre, føre sig frem. Den forræderiske føren sig frem er blevet grundig forbundet med herboende imamer, og det er en adfærd som forbindes med netop deres dobbeltsproglighed, der gør dem i stand til at sige ét på dansk og noget andet på arabisk, en form for svigefuld oversættelse, kan man sige, som disse individer nærmest ikke kan lade være med at bedrive.

Dobbeltheden er som altid problemet: uanset at en person måtte være i stand til at bestå en hvilken som helst prøve i dansk, så betyder – i den racistiske diskurs – den åbne dør tilbage til en anden etnisk baggrund, at en sådan person ikke i nogen egentlig forstand er integrerbar. Tværtimod må der hvile en misforståelsens skær over hans eller hendes bestræbelser på at bevise sine kundskaber i alt dansk. Det er derfor, man i Danmark har indvandrere af den ene, anden eller tredje generation – det holder ikke op fra den ene generation til den næste. Fra det dobbeltsprogede leder et spor videre ud i det ikke-integrerbare, et spor, der via det halvsproglige leder til det forknytte: det halvsproglige hentyder til en forpuling, en *fucking* sproglig bastardering eller ghettoisering, en sproglig kollision eller althernering mellem sprogene snarere end den bemestring, der forbindes med at oversætte mellem dem;¹¹ det forknytte i den helt anden ende af det ikke-integrerbares spektrum er tavshed, tien, in-

igen i samme avis' forsvar for ytringsfriheden under karikaturkrisen, der fulgte i kølvandet på avisens trykning i 2005 af de infamøse, anti-islamistiske tegninger af profeten Muhammed.

¹¹ Der er også tale om et sprogligt rod, i hvilket skellet mellem begreberne integration og radikalisering udviskes, som da der, som refereret i nyhedsmedierne, under vinterens uroligheder på Nørrebro med bilafbrændinger og stenkast mod brandfolk og politi kunne anes tendenser til alliancer mellem unge fra hhv. indvandrer- og BZ-miljøet, mellem parallelle generationer af hhv. indvandrere og dansk ungdomsoprør, kan man sige.

dadvendthed, indelukkethed. Det sidste karakteriserer, som vi belæres om i forbindelse med de verserende terrrorsager, unge muslimske mænd, der opflammet af fundamentalistisk indre glød tumler med planer om masseødelæggelse. Mønsteret er klart: når som helst man iagttager denne omvendelse, fra livfuld teenage til rugende, fundamentalistisk indsnøring og koran-studier, kan man godt finde terror-paragrafferne frem.

Det er klart, at vi i den forknytte ende af spektret er meget langt fra nogen fri ytren, men ifølge de ideologiske over- og undertoner er den dobbeltsproglige ende af spektret lige så langt fra den ideale fri ytren. I forhold til den ideale ytringsfrihed er dobbeltsprogligheden både for meget og for lidt, den er en overflod, der hævder både det ene og dets modsætning, oversætter det ene til dets modsætning, hvorved den netop afslører sig i sin mangel på selv, i sin mangel på den integritet, sandhed, tertium non datur – altså i forhold til alt det, der knyttes til den udelte tunge, der kun kan ytre sig bramfrit og slagfærdigt. Friheden i den udelte tunges tale er som nævnt ikke en frihed til at ytre hvad som helst, men en frihed til at sige, hvad den mener, og kun dét – en frihed til at ordne, til at artikulere en orden, til at mene, at betyde en dagens orden ovenfra og ned, en kasten sig ud i en kamp på værdier på en måde, der sikrer dens udfald. Hele denne medrivende diskurs, polariseret omkring integration og radikalisering, bevæger os ikke til at springe ud som racister i bundter og procenter, men den synes at have bragt os til at acceptere et vilkår af fremskreden kapitalisme, hvor vi har folk til alting: til at være primitive, middelalderlige, reaktionære, naturfolk, fundamentalistiske teologer, indfødte og racister.

Jeg kaster i det følgende et blik på en aktuel scene, skanderer en periode fra dagene omkring udskrivelsen af det seneste Folketingsvalg og frem til debatten omkring Danmarks involvering i terror-krigens hemmelige flyvninger og fangetransporter. Jeg holder mig til et bestemt lag i disse begivenheder, nemlig det, der vedrører Grønland, og følger det ud i en blandet geo-, indenrigs- og selvsty-

re-politisk felt. De udviklinger, reformuleringer, omarrangementer, der har kunnet iagttages indenfor denne korte og aktuelle periode, kan tentativt sammenfattes under overskriften – for det er selvfølgelig en felt, hvor man taler i overskrifter, i summariske punkter – *den danske grønlandspolitik's genkomst*. *Genkomst* er det rette ord, for så vidt det indeholder triumferen og jublen, mens det ikke er korrekt, at den danske grønlandspolitik er tilbage efter at have været borte. Det ville være mere korrekt at sige, at den er blevet delvist *omsat* i en hjemmestyrepolitik, delvist i diverse organer til forhandling af udeståender, kompetencer og inkompetencer, i forholdet mellem de to folkesamfund, det særlige og det normale.¹²

Den fremherskende danskhedsideologi betyder os en normalitet, der strømmer i to retninger, dels i retning mod folkeretten, FN-systemet med dets Charter og konventioner og europæiske sidestykker, dels i retning mod kolonien for at gennemsive og fylde den med sig, så der endeligt en gang kan komme noget ordentligt ud af den. Den danske ideologi søger at artikulere eller evokere et kurvet univers, i hvilket de to strømninger flyder sammen i et fuldendt kredsløb af normalitet, i hvilket Danmark lever op til folkerettens principper om selvbestemmelse og afkolonisering netop gennem en integrerende normaliseringspolitik.

Efterkrigstidens klassiske, normaliserende, grønlandspolitik, var en forgænger for nutidens integrationspolitik, og man føler sig altså fristet til at konstatere, at den nu er tilbage på banen, og at dette ikke er uden sammenhæng med Dansk Folkepartis integrationspolitiske veto. Men, som allerede nævnt: der er tale om et kun tilsyneladende comeback, eftersom den normaliserende grønlandspolitik leverede det, som hjemmestyreloven er bygget op omkring, nemlig stipulationerne omkring det særlige koloniale. I det folkeretslige forhold mellem Danmark og Grønland må vi derfor skelne mellem

¹² Hjemmestyreloven fra 1978 fastslår i sin præambel og § 1 Grønlands *særlighed* i *national, kulturel og geografisk henseende* som sit hele rationale.

forskellige vægtninger, vurderinger og betydninger af begreberne om det særlige og det normale. *Normal* er altid godt, men somme tider er *særlig* heller ikke værst, og når samtidig normalisering forstås i forhold til en anti-kolonialistisk verdensorden, så må resultatet blive en hjemmestyre-proces, sådan som vi har oplevet det.

I de senere år, især efter terror-anslaget mod USA d. 11. september 2001, har vi derimod oplevet en slags vending i normaliseringskredsløbet, hvorefter det normale defineres strikt i forhold til danskhedens ideal, og følgelig tolerancen overfor det særlige synker mod nul. I den ny verdensorden er andre folk, deres territorier og tro ikke længere ukrænkelige, hvilket har manifesteret sig tydeligt på den politiske scene i DK med dens reorganiserede magtbalance og midte, spørgsmålet om hvem der kan dømmes ude og hvem inde, og ikke mindst i diskriminationen af alt islamisk og arabisk. I alle forhold mellem folk, bliver spørgsmålet om rettigheder omformuleret til spørgsmål om, hvilke krav der kan stilles til dem i henseende til normalitet, dvs. Danskhed. Det er altså omsætningen af denne demokrato-globo-normalistiske udvikling i forholdet til det særlige grønlandske folkesamfund, jeg her afsøger, bl.a. ved at knytte an til den fremherskende evalueringsdiskurs, ved altså at fremhæve, hvordan hjemmestyre-politikken først og sidst har været forfattet indenfor en integrationspolitisk ramme, og derfor, efter at have sejret ad helvede til, er nået frem til et punkt, hvor dets særlighed skal måles i henseende til dets normalitet. Et punkt, altså, hvor det skal afgøres, om Grønland skal hjælpes frem mod en yderligere grad af selvbestemmelse, eller om bare fremsættelsen af et sådant spørgsmål er ren nonsens, der vil sende hver og én af os grinende tilbage til Nuuk.¹³

¹³ Udtrykket *grønlanderne vil grine bele vejen til Nuuk* blev brugt af Dansk Folkepartis gruppeformand Kristian Thulesen Dahl i forbindelse med hans og hans partis forsøg på at modvirke dannelsen af en konsensus i den dansk-grønlandske selvstyrekommision, specielt hvad angår ejendomsretten til undergrunden og fremtidige råstofindtægter. For første gang siden magtskiftet i 2001 syntes

III

DR-dokumentaren *Flugten fra Grønland*¹⁴ var oprindeligt programsat til d. 24. oktober 2007, men da der denne dag bød på *breaking news* i form af udskrivelsen af folketingsvalg og deraf følgende programændringer, blev den først udsendt en uge efter d. 31. oktober. I speaker-kommentaren præsenterede udsendelsen sig selv som en *rejse gennem de sider af det grønlandske samfund, som ikke ligner et postkort*, og formede sig da også stærk kritisk overfor de rådende sociale, økonomiske og politiske forhold i dagens Grønland.

Udsendelsen blev altså sendt midt i valgkampen forud for det seneste folketingsvalg d. 13. november, og de oplysninger, den bragte frem, blev taget op i den umiddelbart efterfølgende TV-Avisen på DR 1 kl. 21, hvor man kunne høre Dansk Folkepartis politiske ordfører Søren Espersen kræve, at Grønlands Hjemme-

regeringens støtteparti igen at stå fuldstændig isoleret i en sag i Folketingen, men som antydnet formoder jeg, at de øvrige partier havde DF til at udtrykke uvedgæelige synspunkter. DF's holdning, i Thulesen Dahls stærk populistiske formulering, gik på, at Grønlænderne, støttet af det massive bloktilskud, vil give pokker i DK, så snart olien begynder at *sprøjte op af jorden* og grønlænderne bliver *stinkende hovedrige*, jf. *Atuagadliiutit/Grønlandsposten*, 12/2 2008. Thulesen Dahls udtryk lå imidlertid i direkte forlængelse af udfald fra regeringens Bølle-Bob, MF for Venstre Søren Pind, der som led i bestræbelserne på at banke de to grønlandske MF'ere på plads i sagen om asylsøgende børnefamiliers ret til at bosætte sig og arbejde uden for asyллеjrene. I den forbindelse udtrykte Søren Pind, i en debat overfor en stærk panderynkende formand for det Radikale Venstre, Margrethe Vestager, at han fandt det problematisk, at to grønlandske politikere *lige pludseligt er kommet ned fra indlandsisen for at drive dansk indenrigspolitik*, nyhedsmagasinet Deadline, DR 2, 21/1 2008. Den ene af de to grønlandske MF'ere, Lars-Emil Johansen, forsvarede sin og sin kollegas, Juliane Henningsens, ret til som alle andre lovformeligt folkevalgte medlemmer af Folketinget at stemme efter deres overbevisning, hvilket fik DF's politisk ordfører Søren Espersen til fra Folketingets talerstol at anklage Johansen for at *klynke og jamre*, jf. *Atuagadliiutit/Grønlandsposten*, 19/2 2008.

¹⁴ *Flugten fra Grønland*, DR1 Dokumentaren, tilrettelæggelse Poul Erik Heilbuth, DR, 2007.

styre blev sat under administration, så rigsmyndigheder kunne få ryddet op i elendigheden. Udsendelsens postkort fra helvede forekom således umiddelbart at kunne assimileres til DF's bestræbelser i sin tid som regeringens støtteparti på at reorganisere en slumrende grønlandspolitik og sætte sig på dens midte, men i øvrigt var det mit indtryk, at der hverken hos regeringen eller oppositionen kunne spores nogen videre tilbøjelighed til at gøre Grønland til et emne i valgkampen.

Der var heller ikke tale om, at udsendelsen brød afgørende med tidligere forhandlinger af emnet Grønland i den danske offentlighed. Man kan snarere sige, at den lagde sig i forlængelse af en lille tradition for kritiske, *no nonsense* fremstillinger af grønlandsk unormalitet, der rækker tilbage til midten af 1990'erne. Jeg tænker f.eks. på en af hjemmestyre-politikkerne hårdeste kritikere, økonomen Martin Paldam,¹⁵ på biologen Kjeld Hansens kritik af den grønlandske naturforvaltning,¹⁶ mens en forgænger indenfor TV-mediet var udsendelsen *Den sidste koloni*, der udstillede Hjemmestyrets stedmoderlige eller måske neokolonialistiske forvaltning af en afsidesliggende østgrønlandsk by.¹⁷ I *Flugten fra Grønland* tilføjes den kritiske fremstilling en ekstra drejning, idet det fremhæves, at de grønlandske fejludviklinger er finansieret af bloktilskuddet, dvs. af de danske skatteyderes penge, og at ansvaret derfor i sidste ende ligger hos den danske regering. Kommentatorstemmen oplyser, at udsendelsens producenter havde spurgt undervisningsministeren, socialministeren og statsministeren hvordan de ser på de stærkt kritisable forhold i Grønland, men at ingen af de nævnte ministre ønskede at udtale sig om sagen.

¹⁵ Martin Paldam, *Grønlands Økonomiske Udvikling - Hvad skal der til for at lukke gabet?* Aarhus Universitetsforlag, Århus 1994.

¹⁶ Kjeld Hansen, *Farvel til Grønlands Natur*, Gads Forlag, København 2001.

¹⁷ *Den Sidste Koloni*, tilrettelæggelse Morten Hartkorn, Hartkorn & Co for DR, Danmark, 1997.

Udsendelsens titel og vinkel fremsættes et kort stykke inde i udsendelsen, da kommentatorstemmen – ovenpå billeder af dronningen og prinsegemalen, der er på officielt besøg i Grønland – spørger, hvad der skjuler sig bag postkort-idyllen: “Hvad er der gået galt i dette smukke land, siden veluddannede unge helt bevidst vælger deres hjemland fra? Hvorfor bruger de ord som korrupsion, magtmisbrug, socialt kaos?” Hvorpå udsendelsen sætter ind med at dokumentere, at det nordlige folkesamfund uafviseligt er præget af de nævnte ting. I udsendelsen løb krydsklippes der frem og tilbage mellem en række sekvenser: optagelser fra en grønlandsk skole, hvor eleverne er uden for lærernes (eller vikarernes, som det ofte er) rækkevidde som følge af mangel på forældreomsorg og nattesøvn; optagelser fra en politipatruljes tur rundt i Nuuks mest belastede kvarterer, hvor de indfanger en alkoholpåvirket pige på 13 år, assisterer ved fjernelsen af en pige fra hendes mor, der er afsindig af druk etc.; interviews med et ungt uddannelsessøgende par, der fik nok af det stigmatiserende liv i Nuuks boligblokke og flygtede til Danmark; interviews med Lars-Emil Johansen, nuværende folketingsmedlem og mangeårigt medlem af Siumut’s absolutte top af landsstyremedlemmer og embedsmænd, og som i en periode var vice-direktør i det hjemmestyre-ejede og katastrofalt underskudsgivende selskab Royal Greenland; to tidligere landsstyremedlemmer for boligområdet, der som følge af en lovgivning, de selv har været med til at vedtage, har kunnet købe private luksusboliger til sig selv til langt under markedsværdien, mens menige grønlændere må betale mere for elendige rønner, der bare egner sig til at blive revet ned; en reportage fra en lille sydgrønlandsk by, hjemsted for det totalt kuldsejlede fata morgana af et sæl-pølse-fabrikseventyr ved navn Puisi A/S (dvs. Sæl A/S – den amerikanske ophavsmand til ideen, indehaveren af en hemmelig og formentlig fiktiv opskrift på lugtfri sælpølser, der i stor stil skulle eksporteres til Kina, er nu forsvundet samme sted, mens et enligt forsøg på at vinde indpas i det enorme marked, et parti uforarbejdede sælkroppe, blev opsnappet

og destrueret af de kinesiske toldmyndigheder), ledet igen af Lars-Emil Johansen, der ler opgivende af journalistens spørgsmål angående hans andel i miseren, og gentager, at han er træt af odiose personangreb og dansk dominans, bedreviden og løftede pegefingre.

Listen er lang, og jeg mangler endnu et par tilføjelser til den. Men når udsendelsen trods alt er til at komme igennem skyldes det den ferme og effektfulde krydsklipping mellem dens topoi, herunder ikke mindst dens kontrastering af forfaldent *low-life* i normaliseringspolitiske tidslommer af krydsfiner-barakker og betonblokke og, tusind kilometer derfra eller på den anden side af gaden, livet på solsiden med hval-safari-udsigt fra stuevinduet. Der klippes således fra optagelser af politimænd, der pågriber en vildt alkohol-påvirket 13-årig pige – sandsynligvis udsat for sex-misbrug: 29 % af alle piger under 15 år, og 9 % af alle drenge er udsat for det, oplyser kommentator-stemmen –, til interviews med Siumut-topfolk, der viser rundt i deres – location, location, location – nyerhvervede boliger. Man glemmer sent interviewet med tidligere landstyremedlem Jørgen Wæver Johansen, der reagerer på den drevne DR-journalists spørgen ind til hans køb af hus på lempelige vilkår ved at læne sig frem og spørge tilbage: “Ja?”, herefter at pausere, læne sig en grad længere frem, dreje hovedet let til siden og tilføje, idet han hele tiden øjer interviewerens på en intimiderende måde: “Og..?!”

Ofre og pampere stilles skarp op overfor hinanden i et, som vi kan se og høre, samfund præget af en enorm social ulighed, en forskel mellem rig og fattig der overgår den, man finder i USA. Men de sammenspiste pampere modstilles også nogle få stærke oprørere, såsom Per Berthelsen, tidligere Siumut men nu formand for det liberale oppositionsparti Demokraterne, og den dynamiske erhvervsleder Michael Binzer, som i starten af udsendelsen sammen med sin kone og to små børn ses stige ombord i et fly for altså at flygte fra Grønland. Senere i udsendelsen vender Binzer dog tilbage til Grønland, nærmere bestemt til en stilling som direktør for det

hjemmestyre-ejede Air Greenland, mens hans familie af hensyn til de to små børn bliver boende i Vanløse. I interviewet fortsætter Binzer med at ytre sig kritisk om nepotismen, kammerateriet og magtmisbruget på højeste plan, også selvom det kan skabe problemer for ham i hans nye stilling, for, som han siger, man må kæmpe for det man tror på. Man kan godt se det prekære i hans og familiens situation, et sted mellem opgivelse/flugt og modig kamp, og man fornemmer også, at unge, urbane professionelle som Binzer er livsvigtige for det grønlandske samfund. Overfor Binzers ressourcestærke gestalt står de to unge uddannelsessøgende, Ivalu og Ulrik, som også dårligt kan undværes i Grønland, men som altså nu har givet op og er flygtet.

Tilbage i Grønland, hører vi, bliver imidlertid alle de, der ligeledes har opgivet, men som ikke kan flygte, som hænger fast og går til bunds i det sociale dynd, og hvori blandt vi finder ofrenes ofre, de sex-misbrugte børn. Det er her han kommer ind i billedet, en helt fra Nuuks hverdagsliv, mønsterbryderen, ofret, der overlevede, og blev voksen. Manden hedder Jens Frederik Mathiassen, er cafe-terialeder, og lever et efter alt at dømme fredeligt og harmonisk familieliv med kone og to små børn. Han er imidlertid endnu dybt mærket af, at han som 11-årig blev seksuelt misbrugt af en mand, og voksede op med en mor, der ikke kunne klare at tage sig om ham og hans lillebror. Han var derfor glad for, at han blev fjernet fra moderen og kom på et børnehjem med velordnede og trygge forhold. Som voksen forblev han traumatiseret af det seksuelle overgreb, men også af mindet om sin lillebror, der blev hos moderen, og som endte med at tage livet af sig selv.

Jens Frederik ved, fortæller han, at han kun er en af mange små-drenge, som er blevet misbrugt af den samme mand, der ydermere, så vidt han ved, endnu er „aktiv“. Mange af hans kammerater blev ligeledes ofre for denne mand, ofre, der til denne dag har bødet for deres overgrebsmands forbrydelser. En af disse kammerater, en barndomsven, begik selvmord og blev begravet kun en uge efter, at

han og Jens Frederik havde stået side om side ved lillebrorens begravelse. Som voksen har Jens Frederik tumlet med fantasier om at slå den pædofile mand ihjel, men i stedet for at gøre det rigtige og anmelde manden, begyndte Jens Frederik at drikke, som han fortæller i et resigneret tonefald. Nu ligner han imidlertid en, der har fået styr på sit liv. Han fortæller sin historie på dansk med grønlandsk accent, og hans stemmer bliver til tider grødet af bevægelse. Men hans tale er klar og sober, og betyder os, at han er på vej til at gøre, hvad han mangler at gøre, nemlig at anmelde sin og mange andres plageånd og få sat en stopper for hans aktivitet. Som punktum for udsendelsen, efter credit-teksterne – hvorunder vi et afmasket billede ser en scene fra den frønnede, hjemmestyre-ramte grønlandske bygd, hvor en lille dreng i turkis dynejakke forsøger at kløve et kosteskæft med en økse, og er tæt på at hakke fingrene af sig selv, – i samme afmaskning klippes der til Jens Frederik, efter at han er kommet ud fra politistationen i Nuuk. – *Det var lidt hårdt, det var det*, siger han, og er et øjeblik for bevæget til at sige mere, mens billedet forstørres til igen at fylde hele skærmen. Efter en pause tilføjer han: – *Alligevel så... skulle jeg alligevel fortsætte med mit liv.*

Udsendelsens morale ender således med at lyde, at helten bliver, kæmper og vinder, overvinder sine dæmoner, bryder med sin forudbestemte fordømmelse. Men vi forstår også, at vi her taler om undtagelser, om enkelte familier eller blå segmenter, der står op mod et samfund, som et udtjent og korruperet *establishment* er i færd med at køre i sæk. I interviewet med Demokraternes formand Per Berthelsen udtaler denne, at Grønland efter hans mening må åbne op, erkende at det er *kikset* for Hjemmestyret på nogle punkter, og at det har brug for hjælp. Han kalder det misforstået stolthed, hvis man ikke erkender, at man har brug for en *storebror* til at hjælpe sig ud af den *kattepine*, man har rodet sig ind i. “Og imens”, imens Jens Frederik er på politistationen, men også mens Per Berthelsen maner til besindelse, Michael Binzer påtaler sine foresattes mangelfulde forvaltningsskik, og mens de to unge hjerner

fra deres danske asyl sammenligner Grønland med lande som Nordkorea og Cuba – “imens fortsætter de grønlandske politikere med at bygge videre på den store drøm om et samfund helt uafhængigt af danske institutioner – her en ny universitetspark til 200 millioner kroner.”

Dette er diabolisk, udsendelsens såvel som Hjemmestyrets diabolske punkt, som Michael Binzer med upåklagelig logik sætter fingeren på med sit spørgsmål: “Hvem skal gå på universitetet, hvis ikke vi har en god folkeskole?” Det diabolske vedrører denne fordobling, det særlige folkesamfunds rekursive begivenhed indenfor en normalitet, som det forsøger at eftergøre mht. parlamentarisk system, uddannelse, infrastruktur og folkeretslig statur, alt sammen for at kunne stå sig i sammenligning med andre normale folkesamfund, at kunne fremstå selvstændigt, selvhjulpent, autonomt, singulært, og selvfølgelig med sit eget pulterkammer af sammenstuvet eksotika og ubodelig tilbageståendehed, som et hvert normalt menneske bare ønsker at forblive lettere uvidende om – alt sammen, af al magt, for at negere en asymmetri i sin egen konstitution, i sin egenskab af noget særligt i forhold til noget normalt, med det særliges ret til at gøre tingene på sin egen måde, og til at blive støttet heri af den normale nation, til at blive holdt sammen af midler herfra, distribueret gennem All-Greenland mekanismer af planøkonomisk tilsnit – hvilket alt sammen sikrer det lille folkesamfund dets egne gruppevækkende normer og rater, og også sikrer at dets hjemmestyrepolitik cirkulerer i et kredsløb, der altid vil føre det hjem til en dansk grønlandspolitik, og altid bestemme det som noget ikke særlig normalt og funktionelt, bestemme kernen i det grønlandske folkesamfund som en splittelse mellem det særlige og det normale, og fastholde det i en asymmetrisk magtstruktur, i en kolonialitet, der ikke vil gå væk.

IV

Som nævnt bemærkede jeg ikke selv, at *Flugten fra Grønland* skulle have gjort Grønland til et emne i den valgkamp, som den havde premiere midt i, ganske i tråd, kan man sige, med den ministerielle ulyst til at udtale sig.¹⁸ Kun Dansk Folkeparti tog direkte stilling til det gode spørgsmål, om ikke det var på høje til at tilkalde kavaleriet. Imidlertid skulle udsendelsen og de oplysninger, den bragte frem, et par måneder efter valget, komme til at genlyde i en speget parlamentarisk situation, der i et par dage i slutningen af januar 2008 syntes på nippet til at kunne udløse et asyl-valg. Forløbet formede sig igen som en udløsning af en diabolisk omvendingsmekanisme i forholdet mellem de i rigsfællesskabet indgående folkesamfund, i en sag, der på bundlinien drejede sig om andre folks børn, politikernes gidsler, ofrenes ofre, og spørgsmålet om, hvornår det er tid til at blande sig.

Mange grønlændere fandt udsendelsens kritik berettiget, og kunne tilslutte sig dens beskrivelser af et hjemmestyre præget af nepotisme, kammerateri, forsømmelighed og inkompetence, og bl.a. gav udsendelsen anstød til en debat i de grønlandske medier om børns og specielt plejebørns og plejefamiliers vilkår. Udsendelsen blev generelt inddraget i opgøret med en lam debatkultur, hvor, som en af de interviewede siger i udsendelsen, *kritik er et fyord*. Debatten om debatten, efterlysningen af en mere åben og selvkritisk offentlig debat har pågået indenfor det seneste årti, og det er vist nok nu en udbredt retorisk figur at dække sin kritik ind ved netop at gøre opmærksom på behovet for at overkomme den traditionelle grønlandske skyhed overfor kritik. Nogen direkte opbakning til Per Berthelsens synspunkt, og udsendelsens tese, at rigsmyndigheder må kaldes til hjælp, har jeg dog ikke set, men derimod en masse af det,

¹⁸ Indenrigsminister Lars Løkke Rasmussen udtalte dog, at nogen efter valget burde tage en *alvorsnak* med Hjemmestyret, jf. *Atuagagalliutit/Grønlandsposten*, 6/11 2007.

der nu som tidligere, er automat-reaktionen på danske fremstillinger af grønlandske emner, nemlig at de er fordomsfulde, uvidende, overfladiske, ensidige etc., – alt i alt altså etnocentriske. Det er en reaktion, der selvfølgelig kan være berettiget, men som tenderer mod at være uproduktiv og svær at skelne fra den gamle skole af utålsomhed over for alt andet end god presse. Et interview i A/G dagen efter udsendelsens visning i dansk TV var eksemplarisk i denne henseende, og bar således overskriften “Intet nyt under solen”, og herunder: “Fire grønlandske studerende i København skuffet over ny DR-dokumentarfilm, som ikke formår at sætte sin kritik i sammenhæng med den grønlandske kompleksitet.”¹⁹ *Flugten fra Grønland* er, som det udtrykkes i interviewet, ganske repræsentativ for dansk grønlandsdokumentar: “Enten handler sådanne film om vores fantastiske natur, eller så er det alt det negative, som fremhæves, lyder det samstemmende fra firkløveret [...]” Sagen er imidlertid, at *Flugten fra Grønland* fra starten er eksplicit omkring sit ensidige fokus på de negative sider, eller sin vinkling, som den i sin selvforståelse sandsynligvis anser som en betingelse for kritisk journalistik og som et nødvendigt korrelat til postkortenes naturromaniseringer.

Flugten fra Grønland er for så vidt åbenlyst tendentiøs, og afklaret med, at den i et kritisk øjemed fremmer bestemte synspunkter og holdninger. Den blev imidlertid også grebet i at fremføre usande påstande, og fremkomme med antydninger som ikke stemte med virkeligheden, og det endda af en af dens stærkeste figurer, den nyudnævnte direktør for Air Greenland Michael Binzer. På samme side i A/G i en rubrik under interviewet med *firkløveret* og under overskriften “Ikke korrekt” bekræfter Michael Binzer avisens formodning om, at dokumentaristerne bag *Flugten fra Grønland* har manipuleret med deres materiale:

“- Det er korrekt. At min kone bor i Danmark med vores børn,

¹⁹ *Atuagaglliutit/Grønlandsposten*, 1/11 2007.

der i øvrigt slet ikke er i skolealderen, skyldes alene, at hun ikke kan få opholdstilladelse i Grønland. Derfor er det kedeligt, at filmen fremstiller det som om, at det skyldes det grønlandske skolesystem, siger Michael Binzer, som fortæller, at filmens journalist kendte den rette sammenhæng.”

I rubrikken kan man læse, at Binzers kone er canadisk, mens det ikke på nogen måde fremgår af dokumentarudsendelsen, at hun altså er af anden etnisk baggrund end dansk-grønlandsk. Der er ikke tale om en eksplicit usandhed, men om en antydning og en vildledning vha. fiks montage og en tvetydig talesprogsytring. Kommentator-stemmen oplyser, at Binzers døtre er en af hovedårsagerne til, at familien bor i Vanløse, hvorefter man hører Binzer selv udtale til en interviewer, at han ville være nervøs ved at sætte sine døtre i en grønlandsk folkeskole. “Det er et ret ekstremt valg, er det ikke?” spørger derpå interviewereren, og Binzer svarer med et lakonisk “Jo.” Det er netop her, med interviewerens brug af ordet *valg*, at udsendelsens tale bliver forblømt, for med sit svar bekræfter Binzer, at han har valgt at udtale sig kritisk om det grønlandske samfund, ikke at han har valgt at flygte fra det.

Med oplysningen om, at den antydede sekvens flugt-tilbagevenden-flugt/pendlen ikke er korrekt, er det ikke længere muligt at få billederne til at give en bestemt mening, og man spekulerer f.eks. på, om Binzer og hans familie har boet i Nuuk, og han selv har pendlet herfra og til jobbet i Kastrup, indtil hans canadiske kone er blevet udvist af Grønland, hvorefter familien er flyttet til Vanløse, hvorefter han bliver direktør i Air Greenland og genoptager sin pendlen i den omvendte retning, eller hvad. Men det er egentlig ligegyldigt, der er en eller anden sandhed bag disse billeder af en familie på farten, som vi ikke behøver at kende. Det i sandhed frapperende er det forhold, at Binzers canadiske hustru tilsyneladende kan få opholdstilladelse i Danmark, men ikke i Grønland, at udsendelsens tilrettelæggere vælger at undertrykke dette forhold for desto stærkere at kunne fastholde flugt-fortællingen, og således iscenesæt-

ter en kritik af det grønlandske skolevæsen på bekostning af en kritik af en indvandrer-lovgivning, der overgår den danske i stramhed. Dét er diabolisk.

V

De narrative forløb i *Flugten fra Grønland* viser, at TV-holdet har været længe på sagen, og de har da også haft optagelser nok til endnu en produktion, en udsendelse i rækken af DR2's temaaftener, der genbrugte en del materiale, men lod andet erstatte af ikke tidligere viste optagelser, idet begge dele blev suppleret af reportager fra andre autoktone folkesamfund rundt om i verden, og det hele delt op i et antal afsnit af en tilbagevendende debat i studiet. Temaudsendelsen havde fået titlen *Mellem fangere og fremtid*,²⁰ og en af studiedebat-sekvenserne havde fået overskriften *Hvorfor flygter de?* Journalistisk set var trykket nok også flyttet fra det kritiske til det undersøgende, og den barske narrativitet var skruet tilbage til en nænsom bekymrighed. Den blev sendt tirsdag d. 29. januar 2008, ugen efter at bølgerne var gået rigtig højt i asyl-sagen, og de grønlandske MF'ere var tæt på at blive mobbet tilbage op på indlandsisen, idet koblingen mellem asyl-børn og grønlænderbørn, som blev foretaget af DF umiddelbart efter visningen af *Flugten fra Grønland*, nu blev grebet af indpiskerne fra de to regeringspartier. I et indlæg i A/G havde DF's Søren Espersen anført, at den samme *perlerække* af politikere, der havde fordømt forholdene for børn i de danske asylejre, nu stod fuldstændig tavse overfor DR-dokumentarens oplysninger om de omsorgssvigtede grønlandske børn. Espersen skrev bl.a.: "Det er faktisk mit klare indtryk, at mange grønlænderbørn ville juble af glæde over at komme til at bo i Sandholmlejren."²¹ Som jeg var inde på længere oppe, blev sammenligninger af denne type nu

²⁰ DR2 Temaaften: *Mellem fangere og fremtid*, tilrl. Jens Møller, DR2 red. Gitte Tækker, DR, 2008.

²¹ *Atuagaglliutit/Grønlandsposten*, 6/11 2007.

fremført bl.a. af Venstres Søren Pind.

Det nænsomme, mildt bekymrede og bjergtagne, som udgør den store tradition i de danske mediers tilgang til Grønland, har ikke mindst præget DR2's temaaftener om dette emne, men det er også værd at bemærke, at det, som under valgkampen med *Flugten fra Grønland*, nu igen med denne temaaften var lykkedes for DR at være sælsomt aktuelle. Sagen var nemlig, at det nu, ugen efter at asyl-krisen var toppet, var ved at blive tid til at reparere på de skrammede relationer mellem folkesamfundene. Det ser ud til, at også DF og Søren Espersen har erkendt dette, at dømme efter hans optræden i den pågældende temaaftens debatstudie, samt efter endnu et indlæg i A/G, der udtrykker Espersens dybfølte bekymring for Grønlands ve og vel.²² Mere påfaldende end at se Espersen som en af debattørerne i studiet – DF's deltagelse er nu vist nok blevet obligatorisk i de licens-finansierede mediers debat-udsendelser – var fraværet af Lars-Emil Johansen. Den grønlandske side var repræsenteret af den unge MF for venstrefløjspartiet Inuit Ataqatigiit, Juliane Henningsen, samt Demokraternes formand Per Berthelsen. Hvis denne konstellation ikke forekom naturgiven, så skulle den vise sig at resultere i en høvisk meningsudveksling, i hvilken de mangelhovedede interesse modsætninger de tre debattører imellem reduceredes til en håndterlig tosidet affære mellem statsmagtens dæmon på den ene side, og den grønlandske subalternitet på den anden.

Jeg indskrænker mig til to nedslag i diskussionen, idet jeg søger at afmærke tegn på, at strømretningen igen var ved at vende i det integrationspolitiske kredsløb. Først, ovenpå en omredigering af temaet ung flugt og andre onde cirkler, følger en omgang studiede-bat, i hvilken DR2 ordstyrer efterhånden når frem til at spørge, hvor længe danske skatteydere skal være med til at finansiere ho-

²² 'Anti-grønlandsk – eller bare anti-Lars-Emil', *Atuagadliutit/Grønlandsposten*, 7/2 2008.

vedparten af det grønlandske hjemmestyre. Han stiller først spørgsmålet til Søren Espersen, der svarer: "Jamen, det skal vi lige så længe Grønland er en del af rigsfællesskabet, det har vi jo også altid sagt," hvorefter han påpeger, at de blot bliver kede af det i DF, når pengene går i de forkerte lommer, og irriterede, når der ikke kan etableres et almindeligt og velfungerende social- og sundhedsvæsen af dansk standard. Hefter rettes samme spørgsmål til Per Berthelsen, der tilslutter sig Espersens synspunkt, og understreger at bloktilskuddet burde bruges mindre på driftsudgifter, og mere på investeringer, der kan mindske behovet for bloktilskud. Hvorefter han fortsætter: "Men jeg er utrolig glad for Søren's udmelding om, at den kører lige så længe, vi har et velfungerende rigsfællesskab – for sådan skal det være." Han siger så noget om, at grønlænderne er et stolt folkefærd, der vil gøre alt for at stå på egne ben, men at det nok ikke kan ske, før tilstrækkelige kulbrinteindtægter måtte begynde at flyde ind, hvorefter han slutter af ved at gentage: "Men jeg er meget glad for Søren's udmelding." Den gentagne anerkendelse falder med en professionel inderlighed, og er med til at forlene scenen med et skær af donor-konference. Det er som om de tre gæster i studiet finder sammen i en stille erkendelse af de politiske realiteter, ikke mindst at man ikke skal lade sig vildlede af DF's tilsyneladende marginale position i Grønlandspolitikken, fordi dette parti altid ender med at have fat i den lange ende i spørgsmål vedrørende integration.

Det andet moment, jeg vil fremhæve, indtræffer i den sidste af de tre debatsekvenser, 5 kvarter inde i temaaftenen. Studieværten Jesper Larsen, udstråler endnu ængstelse iblandet en del perpleksitet, Søren Espersen ved, at han efter sin *udmelding*, sit tilsagn, kan køre den hjem på kattevenlighed og indtrængende appel til den sunde fornuft, mens Per Berthelsen gør sit bedste for at matche ham i denne disciplin. Juliane Henningsen virker, på trods af den konsensus-søgende stemning, ikke helt tryk ved situationen, hun er den mindst erfarne, og måske mærket af skærmydslerne i Folketin-

get. Espersens kritik forbliver ganske vist afbøjet, rettet mod Siumut og den fraværende Lars-Emil Johansen, men: hendes eget parti sad i mange år i Landsstyret sammen med Siumut, og Siumut og IA er på linie i spørgsmålet om selvstyre og uafhængighed, hvor de to andre debattører understreger rigsfællesskabets dyder. Sproget gør sit til at udsætte hende for en subtil, men konstant påvirkning, og hun er tydeligvis ikke vant til at føre sig frem på dansk og på nationalt TV. Ydermere har Søren Espersen tidligere i udsendelsen fremhævet, at de grønlandske børn, når de kommer *ned på uddannelsen*, taler dårligere og dårligere dansk, og at i det hele taget deres sproglige færdigheder forringes årgang for årgang²³.

Og der sidder hun så og leder efter det rigtige ord for at kunne give Søren Espersen ret i det meste af, hvad han siger om et stift politisk-administrativt system, der blander politik og business med en række erhvervsskandaler til følge, mens DF-manden beslutter sig for at dreje skruen endnu en omgang, og taler om et system af *en eller anden form for stalinistisk karakter*. Derefter sammenligner han med en kommune, der sørger for at de basale rammer er i orden, hvilket får folk til at flytte til, og giver dem lyst til at investere i området og sætte noget i gang. Men hvis det hele kommer ovenfra, virker det lammende, og folk mister interessen og bliver lade, *det har vi set i DDR – uden sammenligning i øvrigt*, som han skynder sig at tilføje. Og her tager Henningsen så ordet, for første gang uden først at have rakt fingeren op, og siger:

Ved du hvad – det er dét, vi er i gang med lige nu! Vi er ved at

²³ Grønlandske børn kommer i vid udstrækning ned på skoleophold ikke mindst for at lære dansk, kunne man have indvendt. Om sit eget eksempel har Juliane Henningsen berettet i et interview, at hun efter folkeskolen kom på efterskole i Ågård uden for Kolding: “Og det var også der, jeg udviklede mit danske sprog. Blev bedre til det,” forklarer hun. Selv om hun også lidt undskyldende gør opmærksom på, at hun ikke mestrer sproget perfekt, at der er ord og vendinger, hun stadig må lede en smule efter.” *Information*, 25/1 2008.

bygge et fundament, og vi sætter flere hundrede millioner kr. på uddannelse, fordi vi vil have et selvstyrende Grønland med uddannede folk til at styre landet. Det er det, vi er i gang med, og du skal ikke komme og sige, at vi skal gøre dit og dat, og det siger du også: Det er lammende! og det er også derfor, vi har afsat 600 millioner [...] på uddannelse.

Hvortil Espersen svarer, at det da glæder ham at høre, men at han har hørt den samme remse for 15 år siden, *det må du altså undskylde, Juliane*.

VI

Espersen får altså ikke lov til at redefinere midten, selvom han gør hvad han kan for at bringe sin modstander ud af balance, og få hende til at miste beherskelsen. Han ved lige præcis, hvordan det skal gøres, og hvilke knapper, der skal trykkes på. Men uden præcis at beherske sit eget udsagn, og idet hun faktisk noget hakkende fremsiger det dér om uddannelse, fundament og millioner to gange, sætter Juliane Henningsen demonstrativt fingeren på diabolikken i sagen: den lammende, ovenfra kommende ondskab. Alt i alt kan vi sikkert ikke iagttage nogen afgørende vending i strømretningen, eller måske analyserer vi på et plan, hvor vi har at gøre med en strøm, der veksler hele tiden, replik for replik, med hver provokation og hver undskyldning.

Lad os da afslutningsvis forsøge at ramme et analyseniveau, hvor vi bedre kan bestemme strømretningen, inden den er allerede er vekslet, og hvor der altså, så at sige efter en opstemning omkring en normaliseringspolitisk akse, kan findes tegn på en devolution og en tilbagestrømning i retning mod det særlige og dets ret til selvbestemmelse. Hvad angår signifikante programpunkter i den forbindelse, så blev allerede dagen efter denne Tema- tirsdag, altså onsdag d. 30. januar, DR-dokumentaren *CLA's danske forbindelse* udsendt. Som diskuteret længere oppe, udstillede dokumentaren de forskel-

lige sider og omfanget af Bush-administrationens *extraordinary renditions*-program, den danske stats og Grønlands komplicitet heri, samt den kynisme og ufattelige ondskab, som krigen mod terror involverer. Dokumentaren omhandlede en mængde stof om fangetransporter, fængsler og tortur, som for størstedelens vedkommende var kendt og dokumenteret i forvejen, i udenlandske såvel som hjemlige medier, og det var følgelig lidt af en tilsnigelse, når ordet *hemmelige* igen blev brugt om disse ting. Allerede i 2005 blev CIA's civile fangetransporter gennem dansk luftrum dokumenteret, og siden har USA's præsident Bush åbent vedgået og forsvaret, at USA uden for sit eget territorium tilbageholder og "udspørger" et antal terror-mistænkte, et antal, som menneskerettighedsorganisationen Reprieve i London anslår til omkring 14.000. DR dokumentaren formår ganske vist ved at sammenkøre en mængde oplysninger og data at vise, at der uden tvivl stod CIA-agenter bag et dusin flyvninger med mellemlandinger i Grønland, og som altså ikke som oplyst var private, men derimod flyvninger med statsformål, som burde have været oplyst til de dansk-grønlandske myndigheder.

Men hvis ordet *hemmelige* ikke længere er dækkende for de uhyrligheder, der begås i terrorbekæmpelsens navn, så kunne man måske overveje *gådefulde*. Skønt flere og flere oplysninger om dem bliver gjort tilgængelige, bliver diskussionen mærkeligt nok ved med at handle om, hvem der vidste eller ikke vidste hvad, hvem der var indviet i hemmelighederne, dengang de var hemmeligheder. Vi så, hvordan oplysningerne om grønlandske børns vilkår, der var lige så forunderlig ikke-nye, blev drejet og sendt en tur rundt i det integrationspolitiske kredsløb, i løbet af hvilken tur *det særlige* kom til at fremstå som *det ikke særlig normale*, ikke en gang i forhold til Sandholmlejren. Lad os bare sige, at oplysninger fra det øjeblik, de fremkom, blev sat i spin, og at noget lignende nu, i slutningen af januar 2008, skete med oplysningerne om CIA's fangetransporter.

Den seneste strømning kan altså mærkes *spin*: efter at de misbrugte grønlanderbørn var blevet associeret med de stressede

asylcenter-børn, og efter at grønlænderne var blevet strøget godt og grundigt mod hårene, så var tiden nu kommet til at stryge dem den anden vej. Sagen om de på forskellige måder omsorgssvigtede børn tog endnu en drejning, associationen fortsattes videre til de folkeretslige uregelmæssigheder, under en overskrift, der før eller siden måtte komme: "Grønland føler sig misbrugt"²⁴.

Brems op, rems op: jeg har forsøgt at knytte et begreb om det gådefulde til en hjælpeløs bevidstgørelse, til en viden om dårlighed, men en viden, der ikke gør godt. Det er sikkert et gådefuldt begreb, indfoldet i sig selv, af mangel på selv, defineret ved og af sig selv, i en autonom gestus, rekursivt. Og det er måske i dets gådefulde karakter, at man kan ane – for det gådefulde begreb opfordrer til at ane, snarere end til at begribe eller til eksplicit at ytre sig, at demonstrere – en anvendelighed i analysen af atter andre mærkelige forhold, altså mærkeligt asymmetriske forhold, i hvilke vi aner endnu en rørelse, en diabolik. Det diabolske sætter ind samtidig med den demonstrative opbremsning, samtidig med trangen til at opløse de asymmetriske forhold i indgående ting, sager og politikker: integration og selvstyre, dominans og subalternitet, det normale og det singulære, uden- og indenrigs, det strukturelle, det koloniale og deres posteringer – alle disse ting, som i modsætning til det gådefulde ikke er noget i sig selv, men kun er noget i kraft af noget andet og hinanden. Opbremsninger, opremsninger, brudte, danske sætninger om alt det, vi som de primitivister, vi er, må drømme om, tangenten vi sendes ud af, forestillingerne om det uberørte, det pletfri – og så alt det andet, der ikke vil gå væk.

²⁴ *Information*, 31/1 2008: "Vi føler os misbrugt og ført bag lyset. Både af CIA og den danske regering. [...] Vi kræver, at sagen undersøges til bunds, og at den danske regering forklarer sig," siger Aleqa Hammond til *Information* efter at have set dokumentarprogrammet CIA's danske forbindelse [...]. Faktisk optræder, Landsstyremedlem for udenrigsanliggender – Grønlands "udenrigsminister", som hun her benævnes – i et interview i selve dokumentarprogrammet, og taler allerede dér om, at Grønland er blevet misbrugt.